

XORIJIY TILLARNI O'ZLASHTIRISHDA AKSIOLOGIK KOMPONENTNING O'RNI

Choriyeva F.A.

Qarshi davlat universiteti dotsenti

Raxmatova M.U.

Tayanch doktorant

Tayanch so'zlar: aksiologik komponent, ijodkorlik, didaktika, ma'naviy qadriyat, jamiyat, globallashuv, o'zlashtirish, madaniyat, adabiyot, muloqot, ko'nikma.

Ключевые слова: аксиологический компонент, творчество, дидактика, нравственные ценности, общество, глобализация, освоение, культура, литература, общение, мастерство.

Key words: axiological component, creativity, didactics, moral value, society, globalization, mastering, culture, literature, communication, skill.

Aksiologik komponentni takomillashtirish metodikalari, til o'rganuvchilarga manaviy qadriyatlar, adabiyot, madaniyat, va global jamiyatning birligini anglatishda muhim rol o'ynaydi. Ular til o'rganuvchilarga qadriyatlardan xabardorlikni shakllantirishga asoslangan. Bu jarayonda madaniyatning o'rganuvchilar o'z ijodiy faoliyatlari, muloqotlari uchun eng muhim qism ekanligini anglashadi. Bu ularga o'zining o'zlashtirishga qaratilgan axborotlarni samarali ravishda qabul qilish va o'zlashtirish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi.

Aksiologik metodning asosi o'rganuvchilarning insoniy qadriyatlarni tushunish, ijodiy qobiliyatlarni va samaradorlikni oshirish uchun o'zlashtirishga qaratilgan muvaffaqiyatli usullarni qo'llab-quvvatlashdir. Bu usullar o'rganuvchilarni o'zlashtirish qobiliyatlarini oshirish, tarbiyalash, mantiqiy fikrlashni rivojlantirish va jamiyatdagi mas'uliyatni qabul qilishga yo'naltirilgan. Aksiologik komponentni takomillashtirish metodikalari, jamiyatning o'zaro munosabatlari va o'zlashtirishga qaratilgan yondashuvni rivojlantirish muhim vositalaridan biri hisoblanadi. Bunday metodikalar til o'rganuvchilarga insoniy qadriyatlar, adabiyot, madaniyat, yaratuvchanlik va global jamiyatning birligini o'rgatish orqali, o'zlashtirishni osonlashtirish maqsadida yaratilgan.

Aksiologiya, insoniy faoliyatning qadr-qimmatini, manaviy qadriyatlar va etikani o'rganadigan fan sifatida tanilgan. Bu so'z, yunon tilidagi «aksioma»dan kelib chiqqan va «axborot» yoki «ilmiy ma'lumot» ma'nolarini ifodalovchi «logiya» so'zining aksiomatik ma'nosi bo'lishi orqali tushiniladi.

Aksiologiya insoniy faoliyatning maqsadlarini, ularga erishishning qiyinchiliklarini, yaxshilik va yomonlik, ular o'rtasidagi farqlarni, qadriyatlarni, ma'naviy boyliklarni, tinchlikni o'rganishga asoslangan. Bu fanni o'rganish odatda insonlar hayotining muhim qismiga oid mavzularni o'z ichiga oladi.

Aksiologiya, insoniy faoliyatni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan omilni tushunishga yordam beradi, chunki bu omillar insoniy hayotning qadriyatini, odamlarning qadriyatini, ijtimoiy va siyosiy tuzumlarini, axloqiy va qonuniy normalarni aniqlash va ifodalashda o'rin oladi. Aksiologiya odatda etika, falsafa, psixologiya, madaniyatshunoslik va siyosatshunoslikning bir qismi sifatida o'rganilgan.

Aksiologik komponentning mohiyati va ma'nosi, o'quv jarayonida manaviy qadriyatlar, etika, insoniy qadriyatlar, va o'rganuvchilarning boshqa insonlarga, jamiyatga va dunyoga qarshi javobgarlik hissiyotini oshirishga qaratilgan.

Aksiologik komponent, o'quvchilarni insoniy qadriyatlar, adabiyot, madaniyat, ijodkorlik va global jamiyatning birligini o'rgatish orqali til o'rganish jarayonini osonlashtiradi. U insoniy qadriyatlar tizimi, uning hissiyot va qarorlari, ijodiy qobiliyatlar va ijodiy faoliyatlar, jamiyatga qiziqish, jamiyat bilan ishtirok, mas'uliyat hissiyoti, va shaxsiy rivojlanishga oid ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Bu mazmun o'quvchilarning insoniy qadriyatlarini tushunish, qadriyat berish, ijodiy yaratish qobiliyatlari va o'zlashtirishni oshirish uchun o'zlashtirishga qaratilgan muvaffaqiyatli usullarni qo'llab-quvvatlashdir.

Didaktikaning aksiologik komponentini oshirishning zarurati va ahamiyati kundan kunga oshib bormoqda. Quyidagi sabablar bilan bu jarayonni oshirish zarurati va ahamiyatini ko'rishimiz mumkin:

1. Insoniy qadriyatlarning jamiyatning bir bo'lagiga aylanishi - jamiyatda muvaffaqiyatli bo'lish, o'zlashtirish va ijtimoiy faollik jarayonida muhimdir.

2. Ijodkorlik va o'zlashtirish qobiliyatlarini rivojlantirish - aksiologik komponentning takomillashuvi, o'rganuvchilarni ijodiy fikr yuritish, o'zlashtirish va ijtimoiy voqealarga qatnashishda ma'naviy qadriyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Bu ularga jamiyat bilan faol munosabatda bo'lish va o'zlashtirish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi.

3. Jamiyatda mas'uliyatni qabul qilish - o'rganuvchilarga jamiyatdagi mas'uliyatni qabul qilish va o'z mehnatlarining natijalariga javobgarlikni o'rgatadi. Bunday komponent ularga shaxsiy va jamoaviy rivojlanishlarida o'zlashtirish uchun muhimdir.

4. Global jamiyatning birligini qoniqtirish - o'quvchilarga global jamiyatning birligini tushuntirish, boshqa insonlar va jamiyat a'zolari bilan tushunish va o'zaro munosabatlarda qatnashishning ahamiyatini anglab yetishga yordam beradi.

O'quvchilarning ma'naviy qadriyatlar va adabiyotga hurmatining tarbiyalanishi, ularning insoniy faoliyatlarini, jamiyat bilan munosabatlarini va shaxsiy rivojlanishlarini shakllantirishda aksiologiya katta ahamiyatga ega. Quyida keltirilgan sabablar bu ko'nikma o'quvchilarning insoniyat va adabiyotga hurmatni o'rganishi va qadriyatlarini rivojlantirishi muhimligini ochib beradi:

1. O'rganuvchilarning ma'naviy qadriyatlarini tushunish: ma'naviy qadriyatlar, insonning o'zining shaxsiy qadriyatlariga, boshqa insonlarga hurmat va ehtirom bilan munosabatda bo'lishiga asoslangan. O'rganuvchilar bu qadriyatlar orqali, o'zlashtirish jarayonida muvaffaqiyatli bo'lishi va jamiyatda o'z o'riniga ega bo'lishi uchun zarurdir.

2. Adabiyotga hurmatning o'rgatilishi: adabiyot - madaniyatning, ijodiy yaratishning va insoniy qadriyatlarining asosiy qismidir. Adabiyotga hurmat til o'rganuvchilarga adabiyotlar dunyosini tushunish, uning o'ziga xosligini o'rganish, va insoniy qadriyatlarini tushunishda muhimdir.

3. Jamiyat bilan munosabatlarda hurmat va ehtirom: talabalar jamiyat bilan o'zaro munosabatlarda ehtirom, hurmat va adabiyotga hurmatni o'rganish, ularga jamiyatdagi o'z o'rinlarini aniqlash, qabul qilish, va jamiyat a'zolari bilan yaxshi aloqada bo'lishiga yordam beradi.

4. Shaxsiy rivojlanish uchun asosiy ko'nikma: o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi va jamiyatdagi o'z o'rinini topishi uchun adabiyotga hurmat va ma'naviy qadriyatlar juda muhimdir. Bu ko'nikma, ularning insoniy faoliyatini, o'zlashtirish va jamiyatda muvofaqiyatli a'zo bo'lishi uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Shuningdek, o'quvchilarning ma'naviy qadriyatlar va adabiyotga hurmatning tarbiyalanishi, ularning shaxsiy va jamoaviy rivojlanishiga ko'maklashadi, ularga jamiyat bilan samarali munosabatlarni shakllantirish, ijodiy yaratish va o'zlashtirish jarayonida muvaffaqiyatga erishishiga imkon beradi.

a) insoniy hurmat va ehtirom;

b) adolat va barqarorlik - o'quvchilarni o'zgaruvchan qonunlarga qarshi chiqishni, insonga murojaat qilishni va jamiyatdagi barqarorlikni o'rgatadi;

d) o'zlashtirish va ijtimoiy faollik - insonlar bilan samarali munosabatlarni shakllantirishga imkon beradi;

e) demokratiya va insofilik - til o'rganuvchilar jamiyatda demokratik holatlarni o'rganadi.

Aksiologik yondashuv talabalarda ijodiy fikrni rivojlantirish, muammolarni hal qilish, yangiliklarni kiritish, o'z fikrlarini ifodalash va o'ziga xos yondashuvlarini

shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Bunday ko'nikma o'z fikr va tushunchalarini ifodalash, savollar berish va muammolarni yechishda ishtirok etish, ijodkorlikni rivojlantirish va shaxsiy rivojlanishni ko'paytirishga imkon beradi.

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, didaktik ta'minot aksologik komponenti, o'rganuvchilarda qadriyatlar, maqsadlar, etika qarashlar va insoniy g'oyalarni shakllantirishga yo'l ochadi. Bu komponent o'quvchilarga qadriyatlar va g'oyalarning til o'rganish jarayonidagi o'rni, ularning dunyoviy va ma'naviy qadriini tushuntirishning, adolatli va insoniy faoliyatni o'rganishning muhim qismidir. Xorijiy tillarni o'qitish jarayonida aksologik komponent, o'rganuvchilarni boshqa tillar va madaniyatlar bilan tanishish orqali ularning dunyoqarashlarini kengaytirish, global mazmunlarni tushuntirish va insoniy g'oyalarni rivojlantirishga yordam beradi. Bu komponent o'quvchilarning insoniyatga hurmat va aloqani o'rganishda muhimdir.

Adabiyotlar:

1. Ziyomhammadov B. Pedagogika. Oliy o'quv yurtlari uchun qo'llanma. - T.: «TuronIqbol». 2006.
2. Toxtaxodjayeva M.X. va boshqalar. Pedagogika nazariyasi. OTM uchun darslik. - T.: «Iqtisod-moliya», 2010.
3. Shokarimova K.A. Pedagogik qobiliyat va mahoratning ta'lim-tarbiya berishdagi ahamiyati. «Science and education», 2020.
4. State educational standards on foreign languages of the system of continuing education. Tashkent, 2013.
5. Richards R.C, Rodgers T.S. Approaches and methods in language teaching. - «Cambridge University Press», 2014.
6. Rahmanova M.K. Talabalarda ijtimoiy faollikni rivojlantirishning nazariy metodologik asoslari. - «Xalq ta'limi», 2019.

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada xorijiy tillarni o'qitish jarayonida didaktik ta'minotning aksiologik komponentini muhim ahamiyatga ega bo'lgan metodikalardan biri ekanligi va u til o'rganuvchilarni global yangiliklar, ma'naviy qadriyatlarga hurmat, ijodiykorlik va o'zlashtirish qobiliyatlarini rivojlantirish maqsadida yaratilganligi haqida so'z boradi. Bu jarayon o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlaydi va ularni global jamiyat bilan aloqa qilishga, jamiyatda o'zining o'rinini topishga ahamiyatga molik hodisalarda ishtirok etishga tayyorlaydi.

РЕЗЮМЕ

Данная статья носит дидактический характер в процессе обучения иностранным языкам большое значение имеет аксиологическая составляющая предложения что это одна из методологий, которая помогает изучающим язык узнавать о мировых новостях. Говорят, что он создан с целью развития уважения к духовным ценностям, творчества и мастерства. Этот процесс обеспечивает личностное и социальное развитие студентов и готовит их к общению с мировым сообществом, к участию в важных событиях, к поиску своего места в обществе.

SUMMARY

This article is about didactics in the process of teaching foreign languages the axiological component of supply is of great importance that it is one of the methodologies and it helps language learners to learn about global news, it is said that it was created for the purpose of developing respect for spiritual values, creativity and mastery skills. This process ensures the personal and social development of students and prepares them to communicate with the global society, to participate in important events to find their place in society.